

Översyn av obstetriska ultraljud samt förslag till införande av Vårdval

Ärendet

Hälso- och sjukvårdsnämndens förvaltningsledning har tagit initiativ till att genomföra en översyn av obstetriska ultraljud. Syftet med översynen av obstetriska ultraljud har varit att kartlägga utbud och struktur, volymer och kostnader samt belysa gränssnitt gentemot de gynekologiska och högspecialiserade ultraljuden.

Översynen ska utgöra ett underlag för framtida beställningar som ska säkerställa att det finns en väl fungerande och jämlik ultraljudverksamhet för den gravida kvinnan som tar hänsyn till kvalitetskrav och etiska aspekter. Därtill ska översynen ge underlag för ställningstagande till vårdval eller upphandling.

Översynen av obstetriska ultraljud har beretts av programberedningen för barn och unga.

Förslag till beslut

Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutar

att uppdra åt förvaltningen att utveckla en vårdvalsmodell för obstetriska ultraljud för start under år 2010 och att återkomma med förslag på regelbok för obstetriska ultraljud,.

att uppdra åt förvaltningen att revidera regelboken för Mödrahälsovården avseende ultraljudsverksamhet

Förvaltningens synpunkter

Bakgrund

Obstetriska ultraljud är ett område som ständigt utvecklas. Utvecklingen inom ultraljudsområdet gör det möjligt att tidigt diagnostisera avvikelser hos foster. Detta innebär att behandlingar kan sättas in och övervakningar kan ske vid allvarlig sjukdom eller missbildning. Det finns också möjligheter för den gravida kvinnan att i tidigt skede avbryta en graviditet på grund av en upptäckt avvikelse hos fostret. Utvecklingen ställer dock stora krav på vården och utföraren av ultraljudsundersökningen. Det är av stor vikt att alla förstår "allvaret" med ultraljud där fosterdiagnostik ingår och att det krävs speciell kompetens, etik och organisation för utförandet.

I dag erbjuds alla gravida kvinnor minst ett ultraljud, det så kallade rutinultraljudet och 95-97 procent av alla gravida kvinnor tackar ja till erbjudandet om att delta i den frivilliga rutinmässiga ultraljudsundersökningen.

Bilagor; Översyn obstetriska ultraljud med bilagor.

I Stockholms läns landsting finns idag en handfull mödravårdscentraler, som utför vissa obstetriska ultraljud. För övrigt utförs de obstetriska ultraljuden på sjukhusens kvinnokliniker och/eller inom den öppna specialistvården.

Kartläggning

Statistikunderlaget till översynen har tagits fram från olika datakällor, vilket gör det komplicerat att få en fullständig bild av registreringar och statistik.

I Stockholms län föddes 27 370 barn år 2008 och under samma period har det registrerats drygt 73 000 stycken obstetriska ultraljud på gravida kvinnor. Detta innebär i genomsnitt knappt tre (2.7) ultraljud per fött barn. Trots mängden ultraljud finns idag inga direkta uppdrag och inte heller någon form av kvalitetsuppföljning från beställaren. Prognosen är att ultraljuden kommer att öka ytterligare. Den totala kostnaden för dessa uppskattas idag vara ca 80 miljoner kronor. Det innebär en snittkostnad på ca 1 200 kr per obstetriskt ultraljud.

De obstetriska ultraljuden utförs till största delen av specialutbildade barnmorskor. Vid behov konsulteras läkare. I normala fall uppskattas ultraljudsundersökningen ta ca 30 minuter.

Under tiden för översynsarbetet med obstetriska ultraljud har en förankringsprocess med länets barnmorskor och läkare, med speciella kunskaper inom ultraljud, pågått. Dessutom har frågor om ultraljud ställts till ultraljudssakkunniga utanför Stockholms län landsting.

Översynen av obstetriska ultraljud har också tagit del av och beaktat slutsatser som framkommit i och med beställarrevison (2008 12 18) av ultraljudsanvändning vid graviditetsövervakning. Slutsatserna leder till att regelverket för användning av ultraljud är väl känt och att det inte finns anledning att påpeka några avsteg. Beställarrevisonens visar dock att riktlinjerna för användning av ultraljud under graviditet tillåter skillnader i bedömning och användning av ultraljud och KUB (kombinerat ultraljud och blodprov).

Slutsatser i översynen

- Uppdrag och kvalitetskrav för verksamheten saknas
- Beställarens uppföljning av verksamheten behöver utvecklas och göras enhetlig
- Utförarna får olika ersättning för samma typ av ultraljud
- Den etiska värdegrunden för verksamheten behöver lyftas fram
- Behov av ett ökat krav på ett professionellt omhändertagande finns
- Behov av ökat krav på tolk finns
- Informationen om ultraljud och fosterdiagnostik måste förbättras
- För att skapa en jämlik vård behöver användningen av KUB - undersökningar ses över.

Inför fortsatta beställningar anser HSN-förvaltningen att det behöver tecknas nya avtal i syfte att:

- Säkerställa medicinsk och etisk kvalitet
- Säkerställa att ultraljud inte utförs utan medicinsk indikation
- Skapa enhetlig ersättningen för samma typ av obstetriska ultraljud
- Säkerställa enhetliga registreringsrutiner
- Säkerställa krav på tolk
- Säkerställa uppföljning
- Säkerställa jämlik vård för den gravida kvinnan och hennes foster
- Skapa förutsättningar för öppna jämförelser
- Möjliggöra fritt val av ultraljudsutförare

Översynen visar att såväl upphandling som vårdval är möjliga för att säkerställa en god vårdkvalitet. En risk med vårdval för obstetriska ultraljud, som diskuteras, är att verksamheterna fragmenteras. Detta kan lösas genom tydliga krav på lägsta volym, kvalitet och samverkan i avtalen.

Nackdelar med upphandling kan vara att det är ett sämre alternativ med tanke på mångfald och valmöjlighet. Upphandling kan också leda till ett alltför begränsat antal vårdgivare och att avtalen inte går att förändra över tid. Nackdelar med vårdval anses vara osäkerhet kring vårdutbudets geografiska utbredning i länet, medan fördelar kan vara mångfald och valmöjlighet. Vår bedömning är emellertid att utbredningen inte kommer att minska till följd av vårdval. HSN-förvaltningen anser dessutom att det är en fördel, att vårdval går snabbare att genomföra än en upphandling.

Förslag från förvaltningen

I resonemang om avtalsform blir den sammanvägda bedömningen från HSN-förvaltningen, att fördelarna för vårdval överväger fördelarna med upphandling.

Catarina Andersson Forsman

Catharina Barkman

Olle Olofsson

Leif Karnström